

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adres Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adčynlena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ūdwaia daražej.
Ceny abwiestak pawodle ūmowy.

Беларусы!

Прыбліжаецца дзень 25 сакавіка — дзень Беларускага Народнага Сьвята — дзень Абвешчаньня Незалежнасьці Беларусі.

Беларускае Грамадзянства ад 1918 году гэты дзень з году ў год сьвяткуе з вялікай урачыстасьцю.

За прыкладам мінулых гадоў і сёлета 25 сакавіка — дзень Абвешчаньня Незалежнасьці Беларусі — Беларусы павінны належна адсьвяткаваць.

Акт 25 сакавіка 1918 году для Беларускага Народу мае вялікае значэньне — гэта пучыводная зорка ў Беларускай Народнай Адраджэньні, якая павінна сьвяціць заўсёды, пры ўсялякіх абставінах нашага народнага жыцця, пашыраючы і паліпляючы веру ў перамогу.

Беларускі Нацыянальны Камітэт, як Беларускай Народнай Рэпрэзэнтацыя, заклікае ўсіх Беларусаў, — а тым больш арганізацыі, іх аддзелы і гурткі, — у дзень 25 сакавіка с. г. належна ўспомніць значэньне Акту 25. III. 1918 г.

ПРЭЗЫДЫЮМ БЕЛ. НАЦ. К-ТУ.

„ІЗБА РОЛЬНІЧА“.

Гэтак папольску называецца ўстанова, сябрамі каторай з мусу зьяўляюцца ўсе земляробы сучаснай Польшчы. Належаць туды і пляцяць грошы і ўсе нашы земляробы беларускія, найчасцей зусім аб гэтым ня ведаючы, бо аб сарганізаваньні «Ізбы» (націск на і) ніхто нашага чалавека ня пытаўся і проста з ім не рахаваўся, а грошы на гэта пляцяцца разам з падаткамі. Было-б глуха аб гэтай установе і далей, калі-б у ёй ня сталіся апошнім часам падзеі, якія ярка сьведчаць аб тым, што сільная рука не заўсёды кіруецца сільнай галавой і што інтарэсамі беларускага селяніна ня можна ўжо гандляваць за вочна, а трэба з імі рахавацца.

Установа „рольнічых ізбаў“, інакш ведамыя як Земляробскія Палаты, паводле свайго характару і прызначэньня зьяўляецца ўстановай гаспадарчага самаўраду, у якой самі сарганізаваныя земляробы мелі-б апыкуна сваіх інтарэсаў і сваё фаховае прадстаўніцтва.

Першым польскім законам аб «Ізбаў» ёсьць прэзыдэнскае распараджэньне з моцай уставы з дня 22 сакавіка 1928 г. Паводле гэтага закону была сарганізавана адна толькі «Ізба» ў Варшаве, каторая аднак, як прызнаюць самі-ж про-ўрадавыя палікі, замест будучага прыкладу, сталася прыкладам адстрашаючым. Даслоўна!

Прыклад законадаўства аб «Ізбаў» быў аднак толькі адным з многіх зьвешчанаў нутранай «консолідацыйнай» польскай гаспадарчай палітыкі. Прымушова ўстанова „Ізбаў“ у працы сваёй мелася апірацца аб арганізацыі гэтак званыя дабравольныя. Спаміж гэтых апошніх, існаваўшых у той час (1928—1929 год) на нашых землях і прызнаваных былі галоў-

ным чынам тры: саюз асаднікаў, дробназемляробскія „Kółki“ і абшарніцкае «T-wo Rolnicze». Усе яны аднак, як чужыя нашай вёсцы, не знаходзілі ў ёй апырышча і працавалі амаль выключна за грошы з урадавых і самаўрадавых дапамогаў. Калі-ж набліжаўся крызіс і дапамогі даставаць было штурдзяжэй, а самым урадавым колам было лягчэй успамагаць і кантраляваць арганізацыю адну замест некалькіх, тады наступіла проціпратуральнае пажаньне ўсіх гэтых арганізацый у адну — „Centr. T-wo Organ. i Kółek Rolniczych“. Аб гэтым «вясельлі» пісалі мы роўна тры гады таму назад („Бел. Крыніца“, № 8, 1931 г.) і сягоньня да сказанага дадамо толькі, што нашы спадзяваньні споўніліся: сілком «пажэненныя» арганізацыі аказаліся ўсё роўна няжыццёвымі, а кошты выдадзеныя на іх з грошаў сабраных у форме падаткаў — укіненымі проста ў балота.

Бачачы гэтыя вынікі «радаснай творчасці», а ўласьціва — поўную няздольнасьць да самадзейнага жыцьця ўсякіх штучных арганізацый, кіруючых чыньнікі польскай палітыкі паставілі ўрэшце перайсьці на шлях яўнай дыктоўкі ў гаспадарчым жыцьці. 27 кастрычніка 1932 г. зьявілася новае распараджэньне Прэзыдэнта аб «Ізбаў», і паводле яго ў пачатку леташняга 1933 году для ваяводства віленскага і наваградзкага была сарганізавана „Ізба“ — Земляробская Палата ў Вільні. Статут для «Ізбы» надало Варшаўскае міністэрства земляробства (глядзі „Dziennik Urzędowy województwa wileńskiego“ з дня 27 лютага 1933 г.)

Органамі Земл. Палаты («Ізбы») зьяўляюцца: Рада, Управа і Старшыня. Рада Віленскай

Земляробскай Палаты складаецца з 52 чалавек, гэтак званых раднікаў. З гэтай лічбы 19 раднікаў выбіралі паведавыя соймакі, гэткулькі-ж, г. зн. 19 мясцоў, было прызначана для прадстаўнікоў мясцовых гэтак званых дабравольных земляробскіх арганізацый — выключна польскіх і 14 раднікаў іменаваў міністр земляробства. У гэтым складзе Рада віленскай Земляробскай Палаты 6 верасьня м. г. выбрала Управу з 9 чалавек — раднікаў, старшынёй каторай стаўся сэнатар і санатар К. Рдултоўскі, польскі абшарнік з Баранавіччыны. Характэрна пры гэтым, што падчас калі выбары раднікаў ад паведавых самаўрадаў далі асаднікам толькі адно (з 19-цёх) месца, дык ад розных „Kółka“ і арганізацый прыйшло ў Віленскую «Ізбу» аж 9 чалавек — асаднікаў (спаміж 19-цёх). Паказвае гэта ясна, у чых руках польскія «Kółki» на нашых землях знаходзіцца і чым інтарэсам яны служаць. Абраза гэты будзе йшчэ выразнейшым калі прыняць пад увагу, што спаміж назначаных міністэрствам у Раду 14-цёх раднікаў, ёсьць таксама йшчэ двух асаднікаў. У аканчальным выніку на 52 раднікаў віл. Земляр. Палаты асаднікі маюць аж 12 мясцоў (23.04 прац.), або блізка адну чацьвёртую частку ўсіх мандатаў.

Але на гэтых выбарах успаміная «радасная творчасць» і кончылася. Абшарніцка асадніцкія спрэчкі з-за таго, хто з іх далей мае полёнізаваць беларускія землі, перанясыліся і на грунт Віл. Земл. Палаты. У рэзультате гэтага асаднікі, хоць сільна ўспамаганыя з высокіх і найвышэйшых мясцоў, усё-ж уступілі абшарнікам, пакідаючы адначасна ўсякую працу ў самай Палаце.

Пры гэтых вась «маларадасных» варунках сабралася 27-28 студня 1934 г. Рада Віл. Земляробскай Палаты на сваё чарговае паседжаньне, галоўным чынам дзеля прыняцьця бюджэту*) і ўстанаўленьня пляну працы на будучыню. І тут вась Рада «спатыкнулася», бо не патрапіла знайсці супольнага апырышча на найжыццёвейшых інтарэсах дробнага нашага земляробства, якое прадстаўляе найменш 85 прац. усяго жыхарства Крыю. Нічога не памаглі доказы, што дагэтуляшні круг зацікаўленьня Віл. Земл. Палаты абмяе толькі нязначную, г. зн. «верхнюю» частку мясцовага

земляробства (абшарнікаў), якая прадстаўляе 10-15 прац. агулу. Інтэрэсы-ж рэшту — 85-90 прац. мясцовых земляробаў — Палата недацэннае і проста — не прызнае, засланяючыся, як заўсёды, «добрымі намерамі» і абшарніцкай.

Гэтка гісторыя і сучасны стан Віленскай Земляробскай Палаты. Будучыня-ж ейная і карыснасьць залежыць толькі ад таго, як хутка і глыбака прывіюцца там перакананьні, што ня можна ніколі нагібаць інтарэсы вялікай большасьці дробнага сялянства для інтарэсаў аджыўшай свой век меншасьці — абшарніцтва. Пакуль гэта ня станеца, будзе Віл. Земл. Палата яшчэ горшым і даражэйшым пужалам ад няўдалага жніўства „Kółka“ забшарніцкім „T-вам“ і асадніцкім „Саюзам“.

Палітычны ўрэшце разгрыўкі асаднікаў і абшарнікаў на грунце Віл. Земл. Палаты для істоты справы маюць толькі значэньне, што ўвядовняюць роль асадніцтва на нашых землях. Роль абшарнікаў у аплячваньні беларускіх земляў ужо скончана, бо пры прабуджанай соцыяльнай сьведомасьці беларускіх масаў абшарніцкія ўплывы выключаны. Месца абшарнікаў займаюць скрозь асаднікі, каторым, як бліжэйшым соцыяльна да беларускай масы, лягчэй убіцца ў іхні давер і падцягнуць іх за сабой. Гэтак прынамся глядзяць на справу людзі, што кіруюць сьняжышнай польскай палітыкай. Ці гэтыя спадзяваньні сапраўды збудуцца — пракаваць ня станем. Скажам толькі, што асаднікі ў ролі абшарніцкай нашага селяніна ад абшарніцкай захопнасьці — гэта зьявішча вельмі ненармальнае, гэта воўк у авечай аўчынцы, які хітра палюе на абшарніцкія землі, забіраючы іх спад носу мясцовага малаземельнага сялянства.

Гэткае шкоднае зьявішча магчымае ў нас толькі дзякуючы пераросту соцыяльнай сьведомасьці над нацыянальнай

Гэта пытаньне патрабуе шырэйшага абгавареньня. Тут жа зазначым толькі, што і гэты манэр польскай палітыкі супроць беларускага сялянства з-гары засуджаны на няўдачу: як соцыяльная сьведомасьць беларускага сялянства ўжо абязброіла мясцовых абшарнікаў, так нацыянальная сьведомасьць абшарніцкай яго аднебасьпекі асадніцкай. Станецца-ж гэта тым хутчэй, чым хутчэй і сільней будзе праводзіцца беларускае нацыянальнае ўсьведамленьне ў сэнсе культурным, гаспадарчым і палітычным.

Дык дружна за нацыянальную беларускую работу!

*) На ўтрыманьне Палаты прадбачыцца прац. ад палатку грунтовага 150 прац. ад самаўрадавага дадатку да падатку грунтовага на карысьць ваяводзкага самаўраду. мае гэта даць у год каля 140 тысяч златаў.

Арганізацыя Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры.

Дзягэтуль Б. Інстытут Г. і К. разьвіваў сваю дзейнасьць прадусім на вёсцы, закладаючы там свае аддзелы і гурткі і праз іх пашыраючы і паглыбляючы ў народзе зразуменьне і патрэбу гаспадарчага і культурнага адраджэньня Беларусі. Закладаньне гурткоў, гуртаваньне ў іх людзей, ідучых да гэтага адраджэньня, даваньне ім помачы ў форме бібліятэк-чытальняў, паказваньне дарогі праз друкаванае слова — усё гэта Інстытут спайняў паводле магчымасьці найлепш, пачынаючы ад 1926 г., гэта значыць ад сваіх закладзін.

Аднак такая дзейнасьць была трохі вузкая і аднабокая, бо Інстытут быў заложаны ня толькі дзеля дзейнасьці на вёсцы, сярод масаў Беларускага народу, але такжа і сярод яго інтэлігенцыі, каб ня толькі папулярызаваць навуку, але такжа і тварыць яе, іншымі славамі Бел. Інстытут Г. і К. быў заложаны і пакліканы, паміж іншым, каб распрацоўваць ідэалёгію гаспадарчага і культурнага адраджэньня Беларускага народу і даць гэтай ідэалёгіі навуковыя падставы.

Згэтуль і назой: Інстытут.

Статут Б. Інстытуту Г. і К. настолькі абшырны, што дае ўсе магчымасьці працы. І так, у параграфі 1-шым, дзе гаворыцца аб мэтай Інстытуту, чытаем:

„Беларускі Інстытут Гаспадаркі і Культуры засновываецца з мэтай разьвіцьця:

- а) краёвага земляробства ўва ўсіх яго галінах разам з гародніцтвам і зямельным промыслам;
- б) людовага промыслу, рамясла, тэхнікі і людовага мастацтва;
- в) пашырэньня і падтрымліваньня духовай культуры, навукі і прасьветы.“

Значыць, мэты Інстытуту не аграічваюцца закладаньнем гурткоў і аддзелаў, але маюць куды большы круг і дзеля гэтага апошнім часам у Цэнтральным Урадзе Інстытуту было прыступлена да распрацоўкі пляну працы Інстытуту, з тым, каб абняць і выкарыстаць (паводле магчымасьці) усе пункты Статуту, гэта значыць, ня толькі праводзіць акцыю на правінцыі праз свае гурткі, але яшчэ распрацоўваць у цэнтры асновы гаспадарчага і культурнага адраджэньня народу.

Каб дайсці да сваіх мэт, Інстытут, паводле параграфу 5—7 свайго Статуту: „арганізуе адпаведныя сэкцыі пры выканаўчых органах Т-ва“. Вось-жа на паседжаньні Цэнтральнага Ураду Інстытуту дня 4.III. г. г. абгаварывалася справа арганізацыі Інстытуту паводле гэтых сэкцыяў. Старшынёю Інстытуту, Кс. В. Гадлеўскім, быў прачытаны праект стварэньня пры Інстытуце тымчасова чатырох сэкцыяў; гэты праект быў прыняты і перададзены ў друку, як дыскусыйны матэрыял для Рады Інстытуту, якая мае сабрацца 18.III. г. г.

Праект выглядае так:

I сэкцыя — эканомікі і статыстыкі. Мэты яе: пазнаваньне прыродных багацьцяў краю; спосабы выкарыстоўваньня гэтых багацьцяў; спосабы апрацоўкі і збыту розных вырабаў; пазнаваньне шляхоў і кірункаў абмену тавараў з іншымі краямі; распрацоўка асноў, на якіх павінна апірацца беларуская коопэрацыя: вытворчая, спажывецкая, крэдытовая, а такжа дасьледжваньне шляхоў, якімі яна павінна ісьці і г. д. Апроч гэтага апрацоўка статыстычных даных з кожнай галіны жыцця.

II сэкцыя — этнографіі і архэалёгіі. Мэты яе: зьбіраньне матэрыялаў архэалёгічных (старадаўных) прадусім з абшару Беларусі; зьбіраньне матэрыялаў этнографічных у найшырэйшым гэтага слова значэньні (пачынаючы ад матэрыяльнай культуры, ад вопраткі і ўсіх жыццёвых прыладаў, а канчаючы на прыказках, песнях і іншых зьявішчах духовай культуры народу).

III сэкцыя — гісторыі і соцыялёгіі. Мэты яе: досьледы над гісторыяй Беларусі; досьледы архіваў. Пазнаваньне і дасьледжваньне грамадзкіх кірункаў мінуўшчыны і сучаснасьці, якія найбольш інтэресуюць грамадзянства (марксызм, лібэралізм, дэмакратызм, фашызм і г. д.)

IV сэкцыя — літэратуры і мастацтва. Мэты яе: ладзіць літэратурныя вечары, чытаць а потым друкаваць лепшыя творы; прабуджаць творчасць беларускіх народных сіл; дасьледжаць даўнейшую і сучасную беларускую літэратуру; ладзіць выстаўкі абразоў, зьбіраць творы народнага мастацтва і г. д.

Гэтак выглядае кожная сэкцыя і яе мэты ў агульных рысах. Магчыма, што жыццё ўядзе ў гэты плян свае карэктуры.

На чале кожнай сэкцыі стаіць сакрэтар, які кіруе працай сэкцыі і за яе адказны. На паседжаньнях сэкцыяў могуць браць удзел сябры Цэнтр. Ураду, Рэвіз. Камісіі і асобы прошаныя.

Паводле гэтага праекту, уся навуковая праца Інстытуту мае сканцэнтравана ў сэкцыях. Каб гэтая праца не загінупа, праектуецца выдаваць што-год кнігу-зборнік, дзе друкаваліся-б усе лепшыя творы сэкцыяў. Апроч гэтага з прысланых, ахвяраваных і купленых кніг трэба стварыць бібліятэку, а з прысланых архэалёгічных і этнографічных матэрыялаў музэй; з гэтай мэтай трэба выдаць адозву-заклік да ўсіх людзей добрае волі, каб ахвяроўвалі кнігі і розныя рэчы ў бібліятэку і музэй Інстытуту. Памешканьне для гэтых устаноў на пачатак ужо ёсьць.

Тыя-ж сябры з правінцыі, якія хацелі-б супрацоўнічаць з мэтай Інстытуту ў якой-коледы сэкцыі, могуць запісацца пры Цэнтральным Урадзе ў сябры дапамагаючыя (§ 10—b Статуту) і спайнялі-б абавязкі сяброў-карэспандэнтаў, якія ёсьць пры вышэйшых навуковых установах. Яны прысылалі-б у сэкцыі свае творы, зьбіралі-б архэалёгічныя, этнографічныя, статыстычныя і ўсялякія іншыя матэрыялы ў сваёй акрузе і гэтым памагалі-б у працы сэкцыяў.

Гурткі далей праводзілі-б працу на вёсцы; яны былі-б злучены паміж Цэнтральнага Інстытуту і вёскай; пашыралі-б ідэі і мэты Інстытуту ў народных гушчах праз закладаньне бібліятэк-чытальняў, праз ладжаньне лекцыяў, рэфэратаў, прадстаўленьняў — так, як гэта рабіў дзягэтуль.

Цэнтральны Урад мае быць паводле § 41 статуту органам арганізацыйным, адміністрацыйным і выканаўчым. Ён арганізуе і пільнуе ўсё працы.

Рада — ёсьць галоўнай і начальнай уладай Т-ва (§ 24).

Гэтакі праект арганізацыі Інстытуту быў прыняты на паседжаньні Цэнтральнага Ураду. Падаём яго, як дыскусыйны матэрыял, да ведама ўсіх сяброў Інстытуту, а такжа ўсяго беларускага грамадзянства.

Цэнтральны Урад

Б. Інстытуту Гасп. і Культуры.

Častkowaje skasawańnie nahlych sudoŭ.

Hetymi dniami Rada Ministraŭ na swaim pasiedžeńni postanawila častkova skasawać nahlyja (daraznyja) sudy, zawiedzienyja wa ŭsiej Polšče ad

26 žniŭnia 1932 h. Ciapier nahlyja sudy buduć sudzić tolki špijoniskija sprawy, a ŭsie inšyje prastupstwy padlahajuć sudom zwyčajnym.

Р Э З А Л Ю Ц Ы Я.

ТАВАРЫСТВА ПРЫЯЦЕЛЯЎ БЕЛАРУСАВЕДЫ ПРЫ У. С. Б. у ВІЛЬНІ разгледзіўшы на сваіх Навуковых Зборках дня 21.I.34 і 28.I.34 г. Дэкрэт з дня 28.VIII.33 г. Рады Народных Камісараў Беларускай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі, уводзячы зьмены ў беларускую норматывую граматыку і беларускі правапіс, на скліканай у гэтай справе дня 4.III.34 г. Агульнай Зборцы сяброў Т-ва, вынесла наступную Рэзалюцыю:

„Таварыства Прыяцеляў Беларусаветы пры Унівэрсытэце Сыцяпана Батуры ў Вільні з абурэньнем адкідае галаслоўны і фальшывы закід Дэкрэту, што:

а) быццам беларуская дасюлешняя літэратурная мова мела агульныя тэндэнцыі адарвацца ад мовы беларускіх працоўных масаў;

б) быццам некаторыя Беларусы „стваралі штучны бар’ер паміж беларускай і расейскай мовамі,“ і адначасна Таварыства зазначае, што паміж менаванымі мовамі ёсьць „бар’ер“ прыродны, як паміж языкамі спрадвечу асобнымі.

Таварыства констатуе:

1. Што ў прыгатове і прыме т. зв. рэформы з 28.VIII.33 г. Беларусы ня прыымалі жаднага ўчасьця, але была яна праведзена вылучна расейскімі ўрадыкамі.

2. Што Дэкрэт з 28.VIII.33 г. сілком накідае беларускаму насяленьню БССР і РСФСР уведзеную гэтым Дэкрэтам т. зв. рэформу.

3. Што ўсялякую апазыцыю Беларусаў проці праведзенае Дэкрэтам рэформы Расейцы душаць страшным тэрорам, змушаючы адначасна тым-жа тэрорам да актыўнага прызнаньня „рэформы“.

4. Што Дэкрэт з 28.VIII.33 г. аб рэформе зьмяніў ня толькі правапіс, але ў такой-жа меры і норматывую (практычную) граматыку беларускае мовы (23 зьмены, праведзеныя рэформам, датычаць адначасна граматыкі й правапісу; дзьве зьмены вылучна правапісу).

5. Што Дэкрэт ані з гледзішча філэлёгічнага, ані пэдагогічнага нічога не паправіў у дзягэтуляшняй практычнай граматыцы і правапісе беларускае мовы.

6. Што рэформа стаіць у поўнай супярэчнасьці так з беларускай літэратурнай мовай, якая разьвілася з мовы народнай, як і з дыялектамі беларускае мовы.

7. Што Дэкрэт ня толькі не палягчыў навучаньня ў школах беларускае мовы і народным масам навучаньня бел. правапісу, але стварыў у гэтым надзвычайныя перашкоды, бо каб навучыцца беларускае мовы, згодна з зьменамі праведзенымі Дэкрэтам, трэба ўперад у вялікай меры навучыцца парасейску.

8. Што Дэкрэт сілком выкідае з практычнае граматыкі беларускае мовы яе галоўныя граматычныя асаблівасьці, замяняючы іх асаблівасьцямі расейскімі, зусім чужымі беларускай мове.

9. Што адзінай мэтай Дэкрэту ёсьць русыфікацыя беларускае мовы.

Прыймаючы пад увагу вышэйсказанае, Таварыства пратэстуе супроць зьдзеку над беларускай мовай у БССР і РСФСР і прымусягае яе русыфікаваньня.

Вільня, дн. 4.III.1934 г.

Прэзыдыюм Сходу.

З дзейнасьці Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры.

Нарада Цэнтральнага Ураду БІГІК. У нядзелю 4 г. м. адбылося паседжаньне Цэнтральнага Ураду БІГІК, на якім абгавораны праект арганізацыі шырэчай працы Інстытуту, а такжа пастаноўлена склікаць Раду Інстытуту на 18 г. м. нагадз.17 ува ўласным памешканьні.

Віленскі Аддзел БІГІК. Урад Віленскага Аддзелу БІГІК 4 г. м. на сваім паседжаньні паставіў склікаць агульны гадавы сход сяброў на 11 г. м. а гадз. 13, які мае даканаць перавыбары Ураду Аддзелу і прыняць рад іншых пастаноў. Сход адбудзецца ў памешканьні Інстытуту, Завальная 1—3.

в. Белая, Бельскага пав. З справаздачы, якую прыслаў Урад гуртка ў Белай, відаць, што паміма ўнутраных і вонкавых труднасьцяў, праца гуртка ў 1933 годзе ня спынялася. (У 1932 годзе гурток у Белай быў адным з найлепшых). У прошлым 1933 г. паседжаньняў гуртка адбылося 19; наладжана гульняў і вечарын для моладзі 3; пастаўлена 5 спектакляў; павялічылі бібліятэку, так, што цяпер кніг ёсьць 190; пераплацілі 35 кніг; пашыралі такжа беларускае друкаванае слова праз часопісі „Б. Крыніца“, „Самапомач“ і „Шлях Моладзі“.

Прыходу за 1933 год было 308 зл. і 85 гр.; расходу 306 зл.; сальдо 2 зл. 85 гр.; сяброў у гуртку ў 1933 годзе было 20 чалавек, у гэтым годзе дзеля розных прычын лік зменьшыўся. Ад платы сяброўскіх складак звольнены 4 сябры дзеля беднасьці.

Склад ураду гуртка: старшыня Базыль Панько, скарбнік — Міхал Дацкевіч, сэкратар — Ян Панько; засупнікі: Базыль Філанюк і Мікалай Філанюк.

Урад гуртка пытаецца, што рабіць з тымі сябрамі, якія ня ўносяць сяброўскай складкі і ніякай карысьці з іх няма, бо ўпісаліся толькі дзеля таго, каб пабыць бясплатна на спектаклі і карыстацца бібліятэкай? Адказ адзін: выкасаваць з ліку сяброў. Да арганізацыі павінны належаць людзі ідэйныя, а не апартуністы і пачурнікі, якія прывыклі карыстацца з чужой працы, бо-ж „незаўсёды катацца,—трэба і саначкі вазіць“.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Паседжаньне Прэзыдыюму Беларускага Нацыянальнага Камітэту. У нядзелю 4 г. м. Прэзыдыюм БНК ў Вільні апрацаў праграму сьвяткаваньня 25 сакавіка — ўгодкаў Абвешчання Незалежнасьці Беларусі. Пры гэтым пастаноўлена выдаць адпаведную адозву да народу і беларускіх арганізацыяў, якую друкуем у гэтым нумары нашай газэты.

Рэколекцыі для беларусаў каталікоў. Сёлета, за прыкладам мінулых гадоў, у Вільні ў Касьцёле сьв. Мікалая адбудуцца дн. 12, 13 і 14 г. м. рэколекцыі для беларусаў

каталікоў. Пачынацца рэколекцыі будучы а гадз. 17 мін. 30.

Лекцыі. У Т-ве Беларусаветы пры У.С.Б. дня 11-га г. м. адбудуцца дзьве лекцыі:

1) на тэму „Матэрыялы датычачыя беларускай мовы з-пад Вішнеўскага возера“. Чытае В. Тумаш;

2) на тэму „Стан языковы, этнографічны і нацыянальнага пачуцьця ў Б.С.С.Р.“, чытае др. Я. Станкевіч. Уваход волны. Адбудуцца лекцыі ў залі VII галоўнага будынку У.С.Б. Пачатак а гадз. 5-й п. п.

Zwalmienie aryśtawanych Litoŭcaŭ.

Presa padaje: Dziaŭaŭnaja Administracyjnaja ŭlada Wilenskaha wawodztwa hetymi dniami zahadala

zwolnić z wastrohu 8 Litoŭcaŭ, z paśiarod mnohich aryśtawanych kala miesiaca tamu nazad.

Antysemickija wystupieñni ŭ Polšče.

Polskaja presa padaje: U wakolicach Čenstachowy paśyrajecca ŭżmazanaja ahitacyja prociŭ Žydoŭ. Byli ŭžo i fizyčnyja wystupieñni; paważniejšyje prociŭżydoŭskija wystupieñni by-

li ŭ Truskalasie i Kłobuchku. Natoŭpy narodu, pieraważna moładź, napadali na żydoŭskija chaty, bili wokny i, uwarwaŭšysia ŭ chatu, bili Žydoŭ.

Roznyja wiestki.

Z POLŠČY.

Różnica cen. Pawodle statystyki, ceny na ziemiarskich produktach ad 1928 h. da ciapierszaniha času apali na 60 procenta, a ceny na fabrycznych towarych panizilisia tolki na 28 procenta; toje, što ziemiarski u 1928 h. pradawał za 100 zł., ciapiersz addaje za 40 zł., a za fabryczne, što tady płacił 100 zł., ciapiersz płacił 72 zł.

Pasterski list. Żezd polskich biskupów 20 i 21 lutego s. h. postanowił wydać i wydać ad polskiego episkopatu pasterski list, u jakim zwracając się do wiary, a ahulny zanapad hramadzkiej moralności i na barach z chrześcijaństwem, prowadzanemu różnymi dziełnikami, i zaklikając wierzących da abarony prad wialikiej niebiaśpiekaj.

Ekanamlczna statystyka. Dziarżanaj statystyka pada: U Polšczy u 1932 h. było 678,848 rożnarodnych pradpryjemstwu; pramysłowych było 207,482, a handlowych 427,307. U 1933 h. usich pradpryjemstwu było 650,071. Z hetaha widać, što za adzin hod zmieniłasia hetych pradpryjemstwu na 28.777.

Dziarżanaj dańhi Polšczy asiahajuc sumu 4.448,227.000 zł. Na kożnuju haławu przypada pa 138 zł. hetaha dońhu.

Polny i lasny zakon. Sojmawaja prańnaja komisija pryniala projekt nowaha zakonu ab h. zw. „lasnym i polnym škodnictwem”. Heti zakon uwodzić wielmi wysoki kary za narušenie čużoj własności. Prykładam, adzin paragraf za prachod praz čuży les karaje štrafam 500 zł.

Za biazprańny ūwachod na čużoje pole karaje štrafam 20 zł., za zbiaranie hryboŭ u čużym lesie — da 100 zł i h. d.

Nowy zakon ab pacharonach. Hazety padajuć: Pajawiusia nowy zakon, jaki każe, što pamioršych treba charanić u trunach i wysypać trunu chloranam wapny abo inšymi podobnymi preparatami.

Z ZAHRAICY.

Anhlijskija biezrobotnyja. Biezrobotnych ludziej nia ma ciapiersz i u Anhlii; tam biezrobotny atrymliwaje kala 150 zł. miesiačna dziarżanaj dapamohi. Nadawiać anhlijskija biezrobotnyja zarhanizowali pachod u London. Heti pachod wykarystali kamunisty i dawaj ahitawac na swoj ład. Ale hetkich ich nahaworaŭ nie paslučali biezrobotnyja, a palicyja ahitatarau ūsmiřła.

Afera Stawiskaha u Francyi wykrywajecca. My ūžo padawali, što žyd Stawiski u parzumieñni z wysokimi čynoŭnikami lewicowych francu-

skich uradaŭ dakanaŭ wialikich hrašov nadużyćciaŭ. Ciapiersz specyjalnaja komisija wiaździe u hetaj sprawie śledztwa. Niadaŭna u Paryży niawiedamyja prastupniki zabili suździu Prensa, jaki byccam widaŭ ab nadużyćciach Stawiskaha i mieŭ heta skazać na śledztwie. Słowam, ciapiersz unuty Francyi wialikaja ūwaga żwierniena na hetaja padziei.

Francyja pierastaje wierchowodzić u Eŭropie. Niemieckija palityki ćwierdzić, što hehemonija Francyi u Eŭropie ūžo pieralamana i što kiraŭnictwa dańniejšaj antanty ciapiersz u rukach Anhlii i Italii.

Balšawiki prociŭ łacinki. Na 17 kamunistycznym żezdzie paŭstaŭ spor, ci zawodzić łacinku u Światach ci pakinuć hraždanku. Bolšaś wykazałasia, kab pakinuć dla Rasiei i Ukrainy hraždanku i nie zawodzić tam łacinki.

Achwiary chatniasz wajny u Aŭstrii. Aficyjalnaja kamunikaty padajuć: 12—15 lutego s. h. padčas chatniasz wajny u Aŭstrii zhinuła: wojska, palicyi i dabrowolcaŭ 104 asoby, raniena 309 asob; ślabroŭ socyjalistyčnaj arhanizacyi „Suchundu” i nasielnicztwa, što jamu pamahała, zhinuła: 170 mužčyn, 21 žančyna i 2 dzieci, raniena: 402 mužčyn, 9 žančyn i 12 dzieci.

Z KRAJU.

Hoład. Z usich kutkoŭ Wilensčyny padajuć wiestki ab niedachopie jeży Heti niedachop jeży wielmi wostra adčuwajecca u pawietach: Świančanskim, Brasłaŭskim, Dzišenskim, Pastaŭskim, a nawat i Wialejskim i Maładečanskim Pahraźaje hoład i u inšych pawietach našaj harotnaj krajiny. Śialanie niedajadajuć usie, h. zn. bahaciejšyje i biedniejšyje.

Zarabotkaŭ nidić nijakich niama. Uradawaja dapamoha — heta kapla u mory. Usio doraha, a kupiac niama za što. Miaszcowaja samapomać tak-ža nie zdawolić nieabchodnych patreb nasielnicztwa. Chwaroby šyracca, a ludzi lačycca nia majuć mahčymaści. Patrebna šyrokaja pomać z boku dziarżanaj ūlady.

Z WILNI.

Wilnia z wakolicami — wolny pas. „Dz. Wil.” padaje, što adna kowienskaja hazeta piše, što, kab wyrašć Bałtyckuju problemu, treba Wilniu z wakolicami zrabieć wolnym pasem, wolnaść katoraha pawinny hwarantawac usie nadbałtyckija dziarżawy paśla ūtwareñnia imi sajuzu, niezaleźnaść katorych z swajho boku pawinny hwarantawac Rasieja, Niemiečczyna i Polšča.

Pierawybary ūlady Tymč. Li-toŭskaha K-tu Ahulny schod Tymč.

Ksiandzy palaki kaleć białoruskuju mowu.

Biełastok. Ja skazać mahu śmieła, što praŭdziwaje niaśčasćie dla białoruskich dzieci, — heta jość polski-ja u nas probašcy, jakija ahułam białoruskich dzieci zmušajuć spawiadacca papolsku. Kab ab hetym pierakanacca, dyk chopić tut adnaho tolki przykładu. Raz ja byŭ u wadnym kaściele i woś što bačyŭ. Biełaruskaja matka prywiała swajho chłopca u kaścieł da spowiedzi. Heta było adnej niadzieli ranieńka. Ludziej da spowiedzi było tam sabraŭsia ništo sabie. U spawiadnicach siadziela ūžo aź dwuch ksiandzoŭ: probašć i wikary. Dzieci taho, što pry wikarym było da spowiedzi bolš ludziej, a pry probašćy mienš, matka naša papalaśia z synkom tudy, hdzie laħcej było prystupicca. Jana dumała, što chłopczyk wyspawiadacca moźa choć u jakoha ksiandza. Ale matka pamylaśia. Probašć byŭ palak, jak heta u nas wodzićca, i nia lubiŭ straśenna białoruskaj mowy. Jak tam było z henym chłopcom na spowiedzi, my u heta nia ūchodzim, ale dawoli taho, što probašć chłopczyka henaha nia wyspawidaŭ. Tady matka jaho, nia doŭha čakajuć, pawiała chłopca da wikaraha. Wikary hen byŭ białarus, dyk z henym chłopczykam lohka sabie daŭ radu. Jaho wyspawidaŭ wikary adrazu.

Pa spowiedzi chłopczyk, jak treba, prystupił da światoj Komunii. Ale na niaśčasćie chłopczyka, Komuniju wydawaŭ probašć, jaki, praŭda, Komuniju wydaŭ, ale paśla daŭ, dyk doŭ hena-mu chłopczyk! Jon tak u kaściele kryčau mocna, što ludziom, jakija tam byli, rabiłasia nadta škoda henaha białoruskaha chłopczyka. A ja, świdamy białarus, byŭ tady u kaściele i usio heta bačyŭ i dumaŭ sabie: „Wot biazlitasna ździekujecca polski probašć nad białoruskim chłopczykam!” Na usio heta matka maŭčala, sa stydu haławu niska spuściŭszy, a synok z boku hłdzieŭ na matku i nia widaŭ dobra, za što heta tak probašć razhniewaŭsia. Chłopczyk byŭ dawoli raźwity rozumieŭ, što na spowiedzi treba hawaryć naturalna, tak, jak maci jaho nad kałyskaj wučyła i jak jon u chacie swajej hawora Kali-ż jamu zdawałasia z prymusu hawaryć papolsku, tady jšo heta nialohka. Chłopczyk hen chadzil u polskuju szkoł, ale dahetel nie ra-

Litoŭskaha Kamitetu u Wilni dnia 22 lutego s. h. dakanaŭ pierawybaraŭ prezydyjumu K-tu. U Prezydyjum K-tu wybrany: na staršyniu K. Stašys, na wic-starš. — Ks. K. Čybiras i P. Karazija.

Piśmy z wioski.

zumieŭ polskaj hramatyki. Jon nia moh nałazycca, kab kanćać słowy na „lem” naprykład „byłem”, „chodźłem”; chłopczyk hen, haworać papolsku, używaŭ takich sposabaŭ, što ab sabie hawaryŭ zaŭsiody u žanočym rodzie. Hetak u jaho wychodziła. što byccam spawidaŭsia nie chłopiec, ale dzieć-cyna. Probašć za heta adprawił jaho ad spowiedzi.

O, kaliż heta białoruskija dzieci spawiadacca buduć paswojemu? Kali-ż jany u spawiadnicach znajduć białoruskich probaščoŭ?

Kali-ż dla białoruskich dzieci nastupie čas, što jany u asobie ksiandzoŭ buduć bačyć nia polskich palitykaŭ, a praŭdziwych apostaŭ Chry-stowych! D—a.

Papiarowyja arhanizacyi.

Lachawičy, Baranawickaha paw. Kala nas narod nacyjanalna świdamy. Kożny białarus widać, što jon białarus. A žychary našych wakolic tolki białarusy. Nie zwaźajuć na heta, polskich arhanizacyjaŭ farmalna u nas wielmi mnoha, što j pieralić trudna.

Kożny pryjechaŭszy siudy palak maje asobnuju arhanizacyju. Hetija arhanizacyi, wiedama, isnujuć tolki na papiery, ale ab ich u nas haworać usie čynoŭniki. Bywaje, što dzie kam-u i ūdasca zapisać tudy białaruskaha chłopczyka, ale z jaho tam karyści, što haspadaru z kaźla — woŭny ci małaka. Świdamyja białarusy widać, na što hetija u nas arhanizacyi rastaŭleny, dyk ich abminajuć i tudy nie zahladajuć.

Čaj.

Paštowaja skrynka.

Trabskam. Malitwieñniki Wam pasłali, korespondencyi atrymali, dziakujem, skarystajem. U sprawie carkoŭnaj zbieracie padpisy na padañnie da duch. ūlady ab u wladzieñni u carkwie propawiedzić u pabielaruskim i nawučańnia religii u rodnej mowie. Zaciakaćcie hetaj sprawaj Juraciški.

Sasnoŭščyk. Atrymali, dziakujem, skarystajem.

Budslaŭskamu. Atrymali, skarystajem, ciapiersz nawat materjału.

Zajkoŭskamu. Leščynskamu i Karpowiču. Atrymali, ale z uwahi na niekulturnyja wyrażeni nadrukawać nia moźam. Dziwimsia, što aŭтары takoha niekulturnaha piśma dy stajać na čale Biełastockaj akruźnoj uprawy kulturnaj arhanizacyi T.B.S.

J. Makar. Atrymali, dziakujem, karystajem.

I. Huryn. Nawuka u ślarednich szkołach darahaja: 220 zł aplaty u hod, a dahetaha jość kniźki i ūtrymanie, na kazionny ščot ciapiersz našym ludziom wučycca prosta niemahčyma. U sprawie fałšyweha zaskarżeńnia žwiarniećcia da prakurora.

Dr. St. Hrynkievič.

Šalonaść.

Chwaroba zaraznaja. Chwarejuć najčasćiej waŭki, sabaki i da ich podobnyja. Sabaka (najčasćiej „šalony”) zaraźaje kusajuć ludziej. Z chwora-ha sabaki pierachodzić jad sa ślinaju z rotu. Čym bolšaja rana ad zuboŭ šalona-ha sabaki, tym bolšaja niebiaśpieka chworamu, tym bolš jad ūwajšo u rany i tym chutčej taki čalowiek zachwareje. Wiedama, što horš, kali rany ad zuboŭ na haławie i twary, čymśia na rukach ci nahach. Ad twaru bliźe da mazhoŭ, jad chutčej dastajecca tudy. Nia koźny čalowiek pakusany šalonym sabakam zachwareje. Chwareje tolki čačwierty-platy.

Chwareje nia zaraz paśla pakusañnia, a paśla 15—80 dzion, a bywała i paśla paru hadoŭ. Praz uwieś hen čas pakusany susim nie narakaje, nia čuje nijakich bolaŭ, rana ad zuboŭ dobra hoicca.

Pačynajecca chwaro-ba lohka ju haračkaju, bolami ad miesca rany da chrybietnicy, nie achwota-ju da jady, biazsonnicaju, ahulnaju mlaŭkaściu, niespakojem.

Paśla 3—6 dzion u chwora-ha wytařaplenija wočy, šyrokija zranky, spazmy pry dychañni, pry hłytañni. Dziakujuć spazmam pry dychañni twar sinieje, čalowiek dušycca, nie chapaje jamu pawie-tra. Spazmy pry hłytañni wyklikajuca pry koźnaj sprobie hłynuć choć kaplu wady, dy na t nia tolki pry sprobie hłynuć, a pry adnej dumcy, abo tolki hľadziać, jak niechta hłytaje. Z rotu ciać ślina, haračka padymajecca da 39°—40°, serca bjecca nadta chutka. Chwory niespakojny, byccam niečaha napaločany. Kryk, homan, stuk blizka wyklikaje spazmy i pawialičwaje biespakojnaść. Mowa karotkaja, rwanaja.

Potym prychodzić prajawy chwaro-by psychič-naje: majačannie, hollucynacyi, urajeñni, napady ša-

lonaści; potym spazmy ruk i noh abo i celaha cie-ła. Napady šalonaści iduć adzin za druhim. U pierarywach chwory susim świdamy, widać chto jon, što robić.

Praz niekalki dzion prychodzić śmierć abo u napadzie šalonaści, abo z wialikaha abniedużeńnia i hoładu.

Chwaroba, jak bačym, nadta straśnaja. Naj-waźniej nie dapaścić jaje da ślabie.

Što znaćć nie dapaścić? Znaćć toje, kab ratawacca ad pakusañnia šalona-ha sabaki, a kali taki sabaka i pakusaje, dyk nie dapaścić, kab chwaro-ba „daśpiela”. Susim jasna, što nia moźna abyścisia biez haspadarskich sabak, ale haspadarskija sabaki chaj usie siadziac na lancuhu abo chodzic u namordnikach. Kali ūžo kaho sustre-la niaśčasćie, pakusaŭ jaho šalony sabaka, dyk ra-nu wymyć ciopla ju wadoju z myłam i 1/100 sub-limatam i prypalić haračym železam, abo wyra-zać celuju ranu. Pakusanaha najchutčej niaści da doch-tara, kab toj telehrafaŭ da Instytutu Postenz’a pa pryščepku ad šalonaści. Kali blizka niama doch-tara, — zawiadomić palicyju ci najbliźejšuju poštu.

Časta bywaje, što napaločaušysia u pieršy mament ludzi supakojwajecca, bačacy, što ničoha asabliwa waźnaha niama, „ukusiŭ i bolš ničoha!”... Woś jano i waźna, kab nie marnawać niwodnaje minuty, bo atruta ūžo u arhanizmie i idzie da maz-hoŭ, treba jaje čym chutčej spynić. Najlepš, praŭ-da, lekawać u adumysłowych, praznačanych henaj chwaro-bie, instytutach. Lačeñnie pryščepkami try-waje kala troch tydniaŭ.

Świarbiačka.

Skura świarbić časta ad roźnych pryčynaŭ. Čuchajecca toj, chto maje wośy, blochi, chto klep-ska myjecca, asabliwa kali pacieje i mała kali mia-niaje chuścio. Świarbić skura pry roźnych chworo-

bach zaraznych. Jość adnak i susim samastojnaja chwaro-ba — swiarbiačka, jakaja wyklikajecca klaś-čom. Kleśč toj ūlazić u skuru, swidruje u joj kali-dory daŭžynioju da 1—2 centymetra. Kalidory hen-ja najčasćiej wyhinastyja. U ślapyh kancy kali-doru siadzić kleśč wialičyni da 1/2 milimetra. Naj-achwatniej klaśčy swiarbiački siadzić u skury pa-miż palcami ruk, kala łokciaŭ, pachau i na padoš-wach. U dzieciach moźna sustrenuć na hrudziach, żywacie, twary i haławie. Skura swiarbić macniej u ciaplyni, mienš u chłodnaj atmosferze.

Razdraźnieñnie, wyklikana je prysutnaściu klaś-ča, prajaŭlajecca swierbam, čyrwonaściu skury, pu-zyrkami. Świerb wyklikaje čuchatu, chwory dzie-re skuru, jakaja moźa patreskać i paćać hnić.

Świarbiačka — chwaro-ba nadta zaraznaja. Adno tolki tutaka dobraje, što wylačycca z jaje nia nadta ciaźka. Kali chto maje u chacie wannu, dyk naj-lepš woś jak zrabieć: — pasiadzić u haračaj wan-nie pa mahčymaści da 1 hadziny, paru razoŭ pry hetym naciracca mocna zialonym myłam. Potym ručnikom wyciarać sucha cieła i šmarawać mocna balsamam peruwijskim. Z henym balsamam laźać u loźku 2—3 dni, ranicaju i ūwiečary jaśče sma-rujuć. Na 3—4 dzieñ wanna ačyščajućca.

Kali niama wanny, biaruć maś Wilkinsona, šmarujecca joju u praciachu 2—3 dzion 6—8 razoŭ, na maś kładuć chuścio i wopratku. Potym abmyc-ca dobra z myłam.

Samo saboju rozumiejecca, što pry kancy la-čeñnia treba ūziać čystaje chuścio, a staroje treba addać u dezynfekcyju, a prynamsia doŭha waryć z sodaju i myłam. Kali nie parupicca tutaka, dyk ni-koli nie adčurajemsia ad chwaro-by i zapahaniŭszy adnu chatu chutka zapahanim celuju wiosku.

Treba ūrešcie skazać jaśče raz, što najlepšym lekam na ūsie mahčymyja swiarbiački, karosty, ekzemy, badziulki — heta rupliwać ab čyściñiu skury, pamieškañnia, wopratki, chuścia.

Nr. 2(11).

STUDENSKAJA TRYBUNA

11.III.1934

Adam Hurynovič.

(U 40-ja ŭhodki śmierci).

Ech, čaho nam ni pryšlosia,
Braćcie milyja, užyć!
Kolki talenta ŭžialosia,
Kolki ich i dzie lażyć,—
Nieviadomych, niapryznanych
Nieaplakanych nikim,
Tolki ŭ poli adśpiavanych
Vietru pośvistam pustym!
(JAKUB KOŁAS).

Sioleta 14 ha studnia minula 40 hadoŭ ad dnia śmierci ślaŭnaha biełarusa, pieśniara i revalucyjanera, studenta Technologičnaha Instytutu ŭ Pieciarburzie, — Adama Hurynoviča. Z pryčyn techničnych nie mahli my z'aktualizavać hetyja ŭhodki, pryśviačajučy jahonaj pamiać adpaviedny artykul jašče ŭ studni miesiacy. Robim heta siańnia.

Biełarusy, a biełaruskaje studenstva ŭ asobnaści, mała wiedajuć ab A. Hurynoviču, jahonaj hramadzkej dziejaści i literaturnaj pa im spadčynie.

Adam Hurynovič, syn Kaliksta i Eleonory z Sieniaŭskich Hurynovičaŭ, radziŭsia ŭ 1869 h. u dvary swajej macy, Kavaloch Vialejskaha pav.

Linija bački Adama vyvodzić svoj rod z biełaruskaj ślachty, linija matki — z polskaje.

Dom Hurynovičaŭ naležaŭ datych redkich ślachockich damoŭ, u jakich tradycyjna panavała atmosfera vysokaj kultury, liberalizmu i demokratyzmu.

Pa pačatkavaj damovaj navucy ŭstupiŭ Adam ŭ vilenskiju realnuju školu i skončyŭszy jaje pajechaŭ u Technologičny Instytut u Pieciarburh, hdzie specyjalna займаўsia ulapščeńniem paravozaŭ i ŭ hetym kirunku mieŭ adznačycca peŭnymi cikaŭnymi i važnymi navukovymi asiahnieńniamy. Navukovaja rukapisy, razam z časćciu literaturnymi, jak čvierdzić B. Taraškievič u artykule ab Adamie Hurynoviču (Biełaruskij Zvon Nr. 3, Vilnia 1921h.) — zništožany pierad adnym z vobyskaŭ. Za prynaležnaść da tahačasnaha revalucyjnaha ruchu ŭ 1893 hodzie Hurynoviča ŭłady arychstali*).

Pahoršyłaś sprava, kali ślarod jaho papieraŭ ŭłady znajšli napisany im biełaruskij vierš, u jakim jon zavie biełaruskij narod pračnucca i skinuć z ślabie carskaje jarmo. Aryštavany Hurynovič apynuŭsia ŭ Pietrapaŭlaŭskoj krepasći ŭ Pieciarburzie, u jakoj, prabyŭszy blizka hod, mocna zaniapaŭ na zdaroŭ, dzieła čaho byŭ zvolnieny pad nadzor palicyi ŭ dvor svajho bački, Krystynopol, Śviančianskaha pav., dzie pašla kolki dzion zachvareŭ na čornuju vospu, pryviezienuju z paŭnočnaj stalicy, i pamior 14-ha studnia 1894 h. Palicyja zorka sačyła Hurynoviča i kali jon lažaŭ ŭžo ŭ trunie, pryjechała dapytyvacca ab im, nia vieračy, što pamior. I tolki matka Adama, jak čvierdziać siańnia svajaki jahonyja, pierakanała palicyju, pakazyvajučy na niabošyčka, jak na achvlaru palicejskaha i carskaha praśleđu. Pachavany Hurynovič u Krystynopol, u familijnych hrabničach.

Jašče ŭ apoŭniaj chvilinie svajho žyćcia, majučy nadzieju pieramahčy

*) Aryštavali ŭ Vilni, u ŭłasnym na toj čas budynku Hurynovičaŭ, pry vul. Piramont Nr. 22.

strašennuju chvarobu, snavaŭ plany budučeja pracy na nívie rodnaha kraju, z dumkaju budzić i klikać da žyćcia narod, movu i biełaruskiju literaturu.

Adam Hurynovič naležyć da tych hierojaŭ-revalucyjaneraŭ z druhoj pałovy(ściślejšej kanca) 19-ha veku, jakija pieradusim rekrutavalisia z studentaŭ universytetaŭ, pracavali ślarod ślalan-skich i robotnickich huščau, zasialajučych b. carskiju imperiju narodaŭ, pašyrajučy ślarod ich socyjalnuju i nacyjonalnuju śviedamaść — i darohaj revalucyji i paŭstańnia imknulisia zvalić nienavistnaje carskaje jarmo. „U hetuju paru — kaža Maksim Harecki*) — ŭ roznnych vialikich haradoch Rasii i zahranicaj studenty biełarusy zakładaŭ svaie hurtki, cikavlaacca navukaj biełarusaznaŭstva, časam vydajuć svaie studenskija biełaruskija časopisi, navat z jaŭna vykazanyj žadańniem biełaruskaj aŭtonomii... i ŭsim hetym nadta spryjajuć aŭlunamu ażyŭleńniu rodnaj nivy, a hałoŭnym čynam — na literaturnym prastory. Pry hetym M. Harecki zaznačaje, što A. Hurynovič uva-chodziŭ u skłađ redakcyi nilehalnaj biełaruskaj časopisi „Homan**), jakaja pačala vychodzić u Miensku ŭ 1884 h. Adnosna hetaje apoŭniaje dumki M. Hareckaha nasuvajucca pavažnyja sumnivy, kali žyviem uva-hu na viek Hurynoviča: byŭ jon u 1884 h. 15-letnim chłapčukom i jak taki chiba-ž nia moh uvachodzić u skłađ redakcyi „Homanu.“

Adam Hurynovič naleža da epiho-naŭ ślaŭnaha Kastusia Kalinoŭskaha, čyrvonaha dyktatora paŭstańnia z 1863 h. na Litvie i Biełarusi, — Ihnata Hrynivieckaha (radziŭsia ŭ 1856h.) jaki byŭ taksama studentam taho ž Technologičnaha Instytutu ŭ Pieciarburzie i jaki 1-ha sakavika 1881 ha h rasplaciŭsia z nienavistnym tyranam, carem Aleksandram II, kidajučy ŭ jaho bombu, ad jakoj zhiŭnu i ty-ran i sam Hryniviecki; — byŭ naroda-voľcam; znachodziŭsia pad silnym uplyvam Fr. Bahuševiča, ab čym śviedčyć choć-by jahony vierš pad naz. „Da Macieja Buračka“ u jakim znachodzím silnaje adbićcio biełaruskaje śviedamaje nacyjonalnaje dušy i — ŭžyvajučy tut sloŭ samoha aŭto-ra — adbićcio kachajučaha serca i ba-laščaje hrudzi A. Hurynoviča.

Hurynovič pisaŭ pabiełaruskiju vieršom i prozaj; pierakładaŭ tak ža na biełaruskiju movu vieršy i prozu pol-skich i rasiejских aŭtoraŭ. Z literaturnaje spadčyny, jakaja čakaje apra-cavannia i moža pakazaćca ŭ śviet u drukavanoj vopratcy, a jakaja zachava-laśia — a heta-ž nievialikaja častka Hurynoviča — jość nastupnaje***):

— 1) Da Macieja Buračka, 2) Vias-na, 3) Što ty špiš mužyčok, 4) Bor, 5) Viečny revalucyjaner — duch, 6) Što za zvuk tak hromka razdaŭsia, 7) Pierš maryli(?) pany, što ślachtaj zvalisia, 8) Dumki, 9) Vialla (pierakład z Mic-kieviča), 10) Recha (pierakład z Puš-kina), 11) Maroz (pierakład z Niekra-sava), 12) Vosieň (pierakład Al. Tai-stoha), 13) Viasna (pierakład z Kaspro-viča), 14) Hibnić zaroŭnia stolki čvlat-koŭ (pierakład z Kasproviča), 15) Žviaryniec, 16) Viesialščak, 17) Paslu-chajcie dzieŭki (niezakončana) 18) Ka-liš u nas tak bylo, 19) Raz u Zolkach u dziareŭni, 20) Miejsca niačystaje, 21) A pajdu-ž ja, macy, u pole żyta-žaci, 22) Katok, 23) Rybak, 24) Ka-zielčyk i Muraška — i inš., pieravažna niedakončanyja vieršy, pamij jakimi znachodziacca, jak dumaje Taraškievič, pieršy pačatak „Panskaha ihryšča“ — „Och, och, umru ad śmiechu“; ; pro-zaj: — Z hadoŭ hoładu (pierakład z Orzeszko) i niedakončanae apaviadań-nie biez nazovu.

*) Historyja biełaruskaje literatury. Miensk. 1926 hod, bačyna 148; cytata z „Skraŭ Skaryny“ Nr. 3, bač. 32, studzień 1934 h., Praha.

**) Jak davedvajemsia, adzín ekzem-plar druhoho numeru z 1884h. hetaj čas. znachodziacca ŭ Biełaruskim Muzei im. Iv. Łuc-kieviča ŭ Vilni.

***)) Pieraličaju ŭśled za Taraškievi-čam — „Biełaruskij Zvon“ Nr. 3, Vilnia 1921h.

Baračba z tak zvanaj reformaj biełaru-skaha pravapisu na hruncie studenskim.

Biełaruskaje hramadzianstva Za-chodniaje Biełarusi, za vyniatkam ele-mentaŭ maskvafilskich, ŭžo zaniła svaio stanovišča adnosna t. zv. refor-my biełaruskaha pravapisu ŭ BSSR, jakaja śviedama rusyfikuje biełaruskiju movu. Hetaje sumnaje žyvišča bylo naležna aceniena ŭ presie i vyniesiena cely rad protestaŭ. Astaŭsia tolki slo-va za studenstvom. Woš-ža ślarod stu-denstva hetaj spravaj zaniłosia Ta-varystva Pryjacielaŭ Biełarusaviedy pry U.S.B. ŭ Wilni. Urad T-va sklikaŭ na dzień 4 lutaha sioleta Ahulny Nadzvyčajny Schod siabroŭ, na jakim była pryniata rezalucyja, prote-stujučaja suproc ždzieku nad biełaru-skaj movaj u BSSR i RSFSR i pry-musovaha jaje rusyfikavannia.

Hetaja rezalucyja pašla była za-viešana Kurataram T-va dzieła peŭ-nnych niefarmalnaściu. Dzieła hetaha dla paŭtornaha pryniaćcia rezalucyji byŭ sklikany novy Ahulny Schod na 4 sakavika. Na hetym Schodzie Ku-ratar zaviesiŭ Urad T-va, jaki raniej byŭ vybrany, jak akazałosia, niefarmal-na. Takim sposabam Schod prystupiŭ da vyrašeńnia dźviuch spravaŭ: paŭ-tornaha pryniaćcia rezalucyji i vybaraŭ novaha Uradu.

U hetym miescy musim zrabić maleńkiju dygresiju. Uspomnienaja reforma, jakaja, śviedama rusyfikujučy biełaruskiju movu, prynosić niazvyčaj-na vialikuju škodu biełaruskamu na-rodu i jość adnačasna najboľš cynič-nym i niačuvanyj u historyi aktam hvaltu nad biełaruskaj narodnaj dušoj, reč zrozumiela, spatkałasia z vialikim abureńniem. Wykazali svaio abureńnie ŭ hetaj spravi ŭ Zach. Biełarusi amal usie biełarusy, biaz rožnicy palityčnych pa-hladaŭ u formie pratestaŭ i presavych artykułaŭ; spatkałasia jana z vialikim abureńniem navat u BSSR. Pamima hetaha ŭ Wilni znejšlosia niekulki biełaruskich studentaŭ, jakija ŭsimi siła-mi prociŭdziełali vyrašeńniu protestu suproc reformy. Niahodnaja akcyja he-tych „małajcoŭ“ prajaułasia ŭžo na Schodzie 4 lutaha, ale znajša najboľ-šaje vyjaŭleńnie na apoŭnim Ahulnym Schodzie i biespasiredna pierad Scho-dam.

Na pieredadni Ahulnaha Schodu pajaviłasia ŭ Biel. Stud. Sajuzie ana-nimnaja t.zv. „Ściën-Hazeta“, u kato-raj nehatyŭnaje stanovišča Biełarusau suproc rusyfikacyi biel. movy kvalifi-kujecca, jak reneactva, śachrajstva i h. p. Pierad samym-ža Schodam pajavi-lisia na kalidory Universytetu, dzie ad-byvaŭsia Schod, ulotki nikomu nia-znana, samazvannaha, Sajuzu pastu-povych studentaŭ, „Front“, u jakoj, u imia rusyfikatorskich interesaŭ Maskvy, ki-dajecca bałotam na ŭsio biel. hrama-dzianstva i studenskiju moładź. Ulotka kančajecca słavami: „Niachaj žyvie reforma pravapisu! „Preč z padrychtoŭ-kaj vajny suproc SSSR“ i h. p.

Brudnaja rabota maładych ma-skvafilaŭ na hetym nie ahraničvajec-

ca, jana znachodzić vyrazny vodhuk padčas samoha Schodu. Pierad hała-savańniem nad rezalucyju zabiraje adzin z ich hołas i demohohična ras-chvalvaje „dabradziejstv“ Savietau dla Biełarusau. U kancy pradstaŭlaje Schodu pravakacyjny projekt svajej procibiełaruskaj rezalucyji. Zrozumieła, projekt jahonaj rezalucyji nia byŭ na't pastaŭleny na hałasavańnie, a hałasava-li nad rezalucyju pieršaj, pryniataj jašče na Schodzie 4 lutaha, jakuju Schod pryniaŭ.

Ab niahodnaj rabocie ŭspomnie-neha „małajca“ i jamu padobnych treba skazać jašče niekulki sloŭ, kab vyjaśnić ichnaje pierad mała ŭśvia-domlenaj moładździu ablićča. Arjen-tacyje Biełarusau na ŭschod paru hod tamu nazad, choć była škodnaj i nie-normalnaj, adnak zrozumiela i vytlu-mačana. U tyja ciažkija časy aŭluna-ha biełaruskaha žyćcia tam, u Sa-vieckaj Biełarusi, pamima aŭlunaj va-rožaści Maskvy da biełaruskaha ruchu, byli choć ntevielikija mahč ymaści raž-vićcia biełaruskaj kultury, vyklikanyja tahačasnaj palityčnaj konjunkturaj Sa-vietau. Adnak siańnia adnosiny Mas-kvy da Biełarusau radykalna žmianili-sia; siańnia Maskva biazlitasna praš-ledyvae Biełarusau u BSSR ŭžo nia ŭ imia komunizmu, ale ŭ imia mas-koŭskaha šovinizmu. Dzieła hetaha ŭ Savieckaj Biełarusi tysiačy śviedo-mych Biełarusau nia tolki biespartyj-nych, ale i kamunistaŭ, aryštovana i vysłana na Salouki, abo ŭ inšyja miascy Rasiei. Jarkim hetaha dokazam, i apoŭniaj aryšty bylych pasloŭ „Hra-mady“ i „Zmahańnia“ u BSSR.

Dzieła hetaha, budzie jasnym, až nadta jasnym, što tyja, jakija jašče siańnia bieskrytyčna vystupajuć u aba-ronie Maskvy ŭ jaje rusyfikatorskaj palitycy suproc Biełarusau ipry hetym beščiać i ablivajuć brudam usio biełaruskaje, robiać niahodnuju, judavu rabotu. Zatrimalisia my nad hetaj spravaj tak doŭha dzieła taho tolki, kab vyjaśnić uvieś sens raboty našych maskvifilaŭ i pierascierahčy pierad jej mienš ŭśviedomlenuju moładź. Jak sam heny „maładziec“, tak i jaho ad-nadumcy, — heta ludzi biaz žadnaje ŭmyslovej samadziejnaści, jakija z la-kajskaj pakornaściu śviedama ci nia-śviedama iduć na pavadku čužych „dabradziejau.“ Imi samymi my tut zaj-macca nia dumajem.

Ciapier vierniemsia da druhoho punktu Ahulnaha Schodu — pieravy-baraŭ Uradu. U skłađ novaha Uradu ŭvajšli: V. Vojtienka — staršynia i J. Burak, V. Tumaš, S. Saroka i Č. Budžka — siabrami Uradu. Na staršy-niu Revizyjnaje Kamisii vybrali Chv. Illaševiča, a na siabroŭ: Dr. J. Stan-kieviča i T. Mačviejevu.

Novamu Uradu vyražajem paža-dańnie płodnaje pracy, a tak-ža ačy-stki T-va ad destrukcyjnaj maskvafil-skaj i savietafilskaj zaśmiečanaści.

Siabra T-va.

naha materjału znachodziacca ŭ svaia-koŭ pieśniara.

Voš boľš mienš aŭlunaj narys ab A. Hurynoviču, jahonaj hramadzkej dziejaści i tvorčaści.

Literaturnaja tvorčaść A. Hury-noviča, zmiaščajučaja ŭ sabie stolki hramadzka i śviedoma — nacy-janalnaha elementu, u nas vykli-kaje hlybokaje zacikaŭleńnie i via-lik žal u biełaruskim sercy da tahačasnych varunkaŭ žyćcia i biaz-litasnaha losu, jaki ŭ maładych ha-doch zlamaŭ kvołaje žyćcio pieśniara.

Vyražaju nadzieju, što biełaruskij literatyr i krytyki, jak boľš pakli-kany da hetaha, sioleta — z uvahi na jubilej A. Hurynoviča, — zainteresujacca hetym talentam, filomatam narodna-biełaruskaj dušy i praŭdy, revalucyja neram i niaŭtomnym baračbitom za lepšaje zaŭtra Biełaruskaha Narodu.

Janka Šutovič.

Redakeyjnaja Kalehija „Studenskaj Trybuny“ — u skłađzie kal. kal.: M. Tatarynovičanka, J. Šutovič i J. Malecki
Sekretaryjat „Stud. Trybuny“ čynny kožnuju niadzielu miž 11—12 hadz. pry vul. Zavalnaja 1—1.